

UN IZVOR INEDIT PRIVIND CATOLICII DIN MOLDOVA: „ZIARUL PAROHIEI FARAOANI”

Anton COȘA

Inedit în integralitatea lui până în acest moment, aflat în manuscris la Parohia Romano-Catolică Faraoani, din județul Bacău, *Ziarul Parohiei Faraoani* cuprinde, după cum vom putea citi în paginile care urmează, prețioase informații zilnice privind istoria, etnografia, viața religioasă, viața cotidiană a locuitorilor catolici din Faraoani și Valea Mare, ori a comunităților catolice din vecinătate (de exemplu Cleja Somușca, Galbeni, Valea Seacă), dar și date relative la activitatea păstorilor sufletești ai acestora, respectiv preoții catolici. După descoperirea manuscrisului¹ am făcut în mod firesc referire la importanța acestuia cu ocazia câtorva manifestări științifice², ori am evidențiat valoarea lui ca izvor folosindu-l ca atare în cuprinsul unor articole științifice³.

Inițiat de către pr. Iosif Tălmăcel⁴, *Ziarul Parohiei Faraoani* este împărțit în două volume, primul începând cu 25 aprilie 1920 până la 29 iunie 1924 (cu informații din anul 1910) și respectiv al doilea, de la 6 iulie 1924 până la 12 iunie 1952. Notațiile din paginile ziarului, inserate sub forma unui jurnal, aparțin atât inițiatorului, cât și altor preoți care au slujit în această importantă comunitate catolică din Moldova.

¹ Datorăm descoperirea manuscrisului pr. Ștefan Vacaru, paroh pe atunci la Parohia Romano-Catolică Faraoani, care, cu multă amabilitate, ne-a oferit posibilitatea de a avea acces la o serie de documente din arhiva parohială, printre care se găsea și *Ziarul Parohiei Faraoani*. Aducem și pe această cale, încă o dată, mulțumirile noastre sincere părintelui paroh.

² Menționăm aici: *Registrelle parohiale și istoria catolicilor din Moldova*, manuscris, comunicare prezentată la **D.J.A.N.I.**, Sesiunea de comunicări științifice cu tema „Arhivele și Istoria”, 6-7 decembrie 2000; *O arhivă inedită a unui preot catolic din Moldova. Genealogie și Heraldică*, manuscris, comunicare prezentată la al XII-lea Congres de Genealogie și Heraldică, Iași, 15-18 mai 2003.

³ Anton Coșa, *Bisericile din Faraoani*, în almanahul „Presa Bună”, Iași, 2000, p. 144-151.

⁴ Idem, „*Athletae Memoriae*”. *Însemnări genealogice, biografice și istorice*, manuscris, comunicare prezentată la al IX-lea Congres de Genealogie și Heraldică, Iași, 13-16 mai 1999; idem, *Arhiva inedită a preotului catolic Iosif Tălmăcel*, manuscris, comunicare prezentată la Muzeul Județean de Istorie, Bacău, Simpozionul Național „Vasile Pârvan”, ediția nr. 38, 6-7 octombrie 2004.

Comunitățile catolice la care se referă manuscrisul nostru suscită de altfel un interes deosebit atât din punct de vedere istoric⁵ ori eclesiastic⁶, cât și din perspectiva culturii populare tradiționale⁷, cadrul etnografic al acestui univers rural fiind unul remarcabil, dezvăluind cercetătorului o serie de particularități cu certe reverberații în spațiul de dincolo de munți, din Transilvania, de unde au venit în Moldova, în decursul istoriei, în diverse etape, ascendenții locuitorilor catolici de astăzi din zonă, așezându-se pe teritoriul Episcopiei Catolice de Bacău⁸, înființată, nu întâmplător, în 1391-1392⁹, tocmai pentru a asigura dănuirea spirituală a credincioșilor catolici de pe cuprinsul acestei Dieceze.

30 mai 1920. Duminica Rusaliilor

În această zi am celebrat prima liturghie la Valea Mare de unde am venit cu procesiunea până la Faraoani de unde am plecat împreună cu faraonenii la Cleja unde se face un bulciu renumit din vechime în cinstea Maicii Domnului. Originea acestui bulciu este foarte însemnată și este vrednică de a fi amintită.

În regiunea Ciucului lângă orășelul Csik-Szereda în Transilvania este un sanctuar renumit al Maicii Domnului în

⁵ Idem, *Izvoare inedite privind catolicii din Moldova: „Status animarum”*, prima parte în „Arhiva Genealogică”, V(X), 1-2, Iași, Editura Academiei Române, 1998, p. 155-160, respectiv partea a doua în „Arhiva Genealogică”, V(X), 3-4, Iași, Editura Academiei Române, 1998, p. 199-258; idem, *Problema originii catolicilor din Moldova*, în „Carpica”, XXXI, Bacău, 2002, p. 79-106; idem, *Înființarea și evoluția Episcopiei Catolice de Bacău*, în „Carpica”, XXXII, Bacău, 2003, p. 60-84; idem, *Protectoratul catolicilor din Moldova*, în „Carpica”, XXXIII, Bacău, 2004, p. 134-156; idem, *Catolicii din Moldova în Arhiva Congregației De Propaganda Fide. Documente inedite*, în „Carpica”, XXXIV, Bacău, 2005, p. 173-200.

⁶ Idem, *Misionari catolici despre Faraoani*, în „Carpica”, XXVIII, Bacău, 1999, p. 141-162; idem, *Bisericile din Faraoani*, în almanahul „Presa Bună”, Iași, 2000, p. 144-151; idem, *Comunități catolice din Moldova: Cleja*, în „Carpica”, XXIX, Bacău, 2000, p. 121-138.

⁷ Ion H. Ciubotaru, *Catolicii din Moldova. Universul culturii populare*, Iași, Editura „Presa Bună”, vol. I, 1998 respectiv vol. II, 2002; Anton Coșa, *Cleja. Monografie etnografică*, București, Editura SemnE, 2001; idem, *Comunități catolice din Moldova: Faraoani și Valea Mare. Coordonate etnografice*, manuscris aflat sub tipar în numărul 6 al revistei Departamentului de Cercetare Științifică din cadrul Episcopiei Romano-Catolice de Iași, „Buletin Istoric”.

⁸ Anton Coșa, *Înființarea și evoluția Episcopiei Catolice de Bacău*, în „Carpica”, XXXII, Bacău, 2003, p. 60-84.

⁹ *Ibidem*.

Mănăstirea Franciscanilor Observanți, cunoscut sub numele de Sanctuarul Maicii Domnului de la Csik-Somlyo. La acest sanctuar veneau în pelerinaj în fiecare an credincioșii din împrejurimi și chiar din depărtări cum erau creștinii noștri Catolici din Moldova din toate satele județului Bacău.

Despre faptul acesta am găsit eu singur documente vechi în Arhiva Mănăstirii acum 6 ani, adică în vara anului 1914 când am fost de am vizitat acest sanctuar împreună cu P.Vincent Vella O.M.C. paroh din Trotuș și unde am fost foarte bine primiți și găzduiți trei zile. În acele documente era menționat cum că pentru pelerinii din Moldova erau mai multe legate din care erau întreținuți cu adăpost și hrană trei zile. Mai mult chiar, o persoană darnică a făcut în munți la mijlocul drumului un han unde să poată trage pelerinii moldoveni și să fie găzduiți.

Pe când calvinii căutau cu armele să răspândească erezia în Ardeal, franciscanii din Mănăstirea Csik-Somlyo îndemneau noroadele să se strângă împrejurul Sanctuarului Maicii Domnului și s-o roage cu stăruință ca să nu învingă calvinii și astfel să nu se răspândească neagra și hidoasa erezie în mijlocul lor.

N-a trebuit mult îndemn pentru aceasta. Noroadele curgeau pâlcuri-pâlcuri de pe munți ca să se închine Maicii Domnului, ca să asculte predicile înfocate ale fiilor Sfântului Francisc și astfel să fie întăriți în credință, ca să se spovăduiască și să se împărtășească și să dobândească sfintele indulgențe.

Și spun documentele că calvinii au fost învinși de catolici și astfel erezia și-a putut face pârjolul ce l-a făcut în alte părți ale Transilvaniei. Ca mulțumire pentru această victorie asupra ereziei, s-a hotărât ca de sărbătorile Rusaliilor să se facă un pelerinaj mare în fiecare an la Sanctuarul Maicii Domnului din Csik-Somlyo și acest obicei durează până în zilele noastre.

Nu știu ce s-o fi întâmplat cu acest Sanctuar și cu Mănăstirea alăturată în timpul războiului mondial și nu știu ce-o fi acuma. În timpurile din urmă dintre catolicii noștri din Moldova nu mai mergeau așa de mulți ca în vechime din cauza greutăților ce aveau cu pașapoartele, dar amintirea este vie încă în satele catolice din județul Bacău, în chip deosebit în Luizi Călugăra.

Deși în vechime mergeau foarte mulți, totuși cea mai mare parte, considerând greutatea drumului și depărtarea, nu puteau merge și de aceea s-a hotărât să se facă un pelerinaj mai în apropiere la care să poată lua parte cât se poate mai mult popor.

Locul pelerinajului s-a ales să fie biserica parohială din Cleja (...).

Anul acesta fiind o zi foarte frumoasă, și totodată ca mulțumită lui Dumnezeu pentru o ploaie îmbelșugată ce a salvat sămănăturile amenințate, a fost foarte mult norod la acest bulciu istoric. Subsemnatul a cântat Sf. Liturghie și a făcut predica.

*Pr. Iosif Tălmăcel O.M.C.
Paroh de Faraoani*

31 mai 1920. A doua zi de Rusalii

În această zi am săvârșit prima sfântă liturghie la Faraoani, de unde am plecat cu procesiunea la Valea Mare unde se serbează hramul bisericii.

Hramul bisericii din Valea Mare este Coborârea Sf. Duh dar din vechime, adică chiar de când a-a zidit biserica, hramul nu se sărbătorește în ziua întâia a Rusaliilor ci a doua zi, pentru că în ziua întâia tot poporul merge în pelerinaj la Cleja.

15 februarie 1921

Am făcut liturghia la Faraoani și am predicat despre Evanghelia zilei. Am vorbit apoi despre unele neorânduiri ce se comit la nunți și am înfierat din nou contra șezătorilor.

20 februarie 1921

Am făcut prima liturghie la Faraoani și am explicat Evanghelia despre neghina ce a semănat-o dușmanul în grâu. A doua liturghie am făcut-o la Cleja unde am binecuvântat și lumânările. Aici înainte de liturghie s-a întâmplat un scandal mare. Mai mulți bolșevici care voiau de mult să dea afară pe dascăl, au căutat pricină ca să facă demonstrație împotriva lui și împotriva mea cu ocazia înlăturării din serviciul bisericii a clopotarului Mihai Pojom care a fost prins cu furt. A fost o fierbere așa de mare încât chiar viața noastră era în primejdie. Grație unei ficțiuni de demisie din partea dascălului cu mare greu s-a potolit focul. Am fost insultat foarte grav și unul mi-a răspuns chiar în biserică. Am făcut recurs la Prefectul din Bacău ca să ia măsurile cuvenite. Am încuiat biserica și am plecat la Iași ca să dau relație la Episcopie. Episcopul a hotărât să fie închisă biserica până după Paști, iar capii revoltei dacă nu se vor întoarce și nu vor cere iertare și nu vor face pocăință publică rămân afurisiți ei împreună cu familiile lor...

Luni, 7 martie 1921

(...) O fată care avuse copil din flori a făcut pocăință publică în biserică cerând iertare de scandalul dat...

Duminică, 13 martie 1921

(...) Am așteptat ca să vină cei din Cleja să ceară iertare pentru insultele comise la adresa mea ca paroh în ziua de 20 februarie după cum a hotărât Înalț Prea Sf. Sa Episcopul Mons. Cisar, dar nu s-a văzut nimic (...).

Mărți, 15 martie 1921. Lăsatul Secului

Am mers la Valea Mare și am făcut inspecție împreună cu dascălul și cu un fecior de biserică la mai multe case unde era pregătit ca să fie șezătoare, adică balul tinerilor pe Lăsatul Secului în timpul nopții. S-au luat măsurile trebuincioase. Pe la orele 9 și jumătate din noapte am aflat că era o șezătoare în Faraoani la o anumită casă, am mers și am aflat vreo 15 flăcăi și 30 de fete adunați în casa unei fete orfane unde făceau orgie – am luat și aici măsurile cuvenite și am împrăștiat pe toți cei adunați pe la casele lor.

Duminică, 20 martie 1921

(...) Am vorbit apoi despre supunerea datorată autorităților bisericești și am făcut aluzie la nesupunerea clejenilor pentru care au fost pedepsiți așa de aspru de către Episcop. A doua liturghie am făcut-o la Faraoani. Predica a fost ca la Somoșca. Am vorbit iarăși despre răutatea șezătorilor și am înfierat neascultarea tinerilor.

Duminică, 25 septembrie 1921

(...) Am făcut catechismul la tineret și la urmă am predicat împotriva șezătorilor¹⁰. La Faraoani iarăși am dat bilete de mir la tineret și apoi am făcut o procesiune la crucea Sf. Anton, unde am făcut și aici o predică împotriva șezătorilor.

Duminică, 30 octombrie 1921

Am insistat din nou pentru stârpirea șezătorilor neorânduite. În Valea Mare se urmează încă împotriva tuturor hotărârilor luate și în

¹⁰ Toate acestea au fost făcute la Valea Mare (n.n.).

zile de sărbătoare seara sa fac șezători imorale. Am luat niște hotărâri mai drastice.

Duminică, 13 noiembrie 1921

(...) Prima liturghie la Valea Mare (...) la urmă iarăși am vorbit împotriva șezătorilor. A doua liturghie la Faraoani, predica fiind aceeași ca la Valea Mare.

Duminica a treia din Advent

Liturghia I pentru Valea Mare (...) am oprit umblatul fetelor prin sat în ajun de Crăciun și umblatul flăcăilor în ziua de Crăciun. Era un obicei vechi că fetele mari mergeau pe la casele unde erau flăcăi și cântau la ferestre cântece de Crăciun, iar a doua zi flăcăii mergeau la casele unde erau fete mari și cântau la rândul lor, iar fetele trebuiau să le dea câte un colac mare și rachiu etc. Rezultatul era că mai toți flăcăii se îmbătau – furau porțile oamenilor etc. Liturghia a II-a pentru Faraoani (...). Am oprit și în satul Faraoani umblatul prin sat al fetelor și al flăcăilor.

Sărbătoarea Sf. Ștefan

Întâia liturghie la Cleja căci nu este nici un preot (...). A doua liturghie citită numai, la Faraoani. Predica scurtă. Toată parohia este în pedeapsă pentru că în seara de Crăciun toți flăcăii din Faraoani și Valea Mare nu s-au supus la porunca dată de a nu umbla prin sat precum am notat în Duminica a III-a a Adventului. Amândouă satele răsunau de urlete și de chiuituri. Sunt vinovați cu toții, mai ales bătrânii care sunt foarte încăpățânați în obiceiurile lor cele rele. Spre pedeapsă nu s-a cântat liturghia, nu s-a dat binecuvântarea crucii, nici vecernie.

Anul Nou

Întâia liturghie am făcut-o la Somoșca. A doua liturghie la Faraoani (...).

Vineri, 15 septembrie 1922. Sărbătoarea celor 7 Dureri ale Maicii Domnului

Monseniorul Alexandru Cisar înconjurat de PP. P. Mihai Robu Secretar Episcopal, de P. Pavel Mosel O.M.C. Paroh și Decan de Bacău, de P. Petru Neumann O.M.C. Paroh de Valea Seacă, de P. Anton Caneve

O.M.C. ex Provincial și Paroh de Prăjești, de P. Nazareno Cipolloni O.M.C. Paroh de Luizi Călugăra, de P. Vincent Vella O.M.C. Paroh și Decan de Troțuș, de P. Ioan Poglut Paroh de Pustiana și Cleja, de subsemnatul Paroh de Faraoani, de P. Cohanoski O.M.C. Vicar de Bacău, de P. B. Flamini O.M.C. Vicar de Prăjești, de Primarul Comunei Faraoani Andrei Ciuraru Andrica și de un numeros popor sosit din toate satele catolice ale județului Bacău, a pus cu mare solemnitate piatra fundamentală a bisericii în construcție din satul Valea Mare și apoi sub diu, într-o capelă de frunzari a celebrat liturghia pontificală, a cântat un Te Deum de mulțumire și apoi a dat binecuvântarea cu Sf. Sacrament. Predică nu s-a putut ține din pricină că la sfârșitul liturghiei a început a ploua. S-a adunat o pomană de 3900 de lei. În aceeași zi spre seară Monseniorul a plecat cu secretarul său spre Iași.

11 noiembrie 1922

Sărbătoarea Sf. Martin Episcop, patronul celei mai vechi biserici din județul Bacău¹¹ situată în cimitirul actual al Parohiei Faraoani¹² – Valea Mare unde se află vechiul sat înainte de 1600. Biserica își are pereții, ușile și grinzile numai din inimă de stejar. Pe ușa din față este sculptat numele celui ce-a făcut-o și anume „Balint Marton csinalta”¹³, mai jos apare în contur c-ar mai fi fost scris ceva, poate anul, dar nu se poate descifra. La început n-a fost întrebuițat nici un cui de fier și nici un șurub sau balama la uși, făcute din metal, dar toate au fost făcute numai din lemn. După părerea lemnarilor, la facerea ei n-a fost întrebuițat nici ferăstrăul și nici gialăul, ci numai barda, toporul și sfredelul, cuiele și bălămălile de fier actuale sunt de dată posterioară. De câte ori o fi fost reparată nu se știe, ultima dată a fost reparată, probabil acoperită, în anul 1843 de către P. Anton Finta O.M.C. pe atunci vicar la Faraoani. Tot atunci s-a făcut și altarul actual dăruit de familia Ianuș Coșa după cum am găsit scris pe o scândură azi luată de la altar; în dosul scânduricii era lipită o hârtie în care erau scrise următoarele cuvinte: „Ezen kus oltarnak felepulese volt a Tistelendo P. Vicarius Finta Antalnak szent viselese alatt 1843 esztendoben”¹⁴.

¹¹ Anton Coșa, *Bisericile din Faraoani*, în almanahul „Presa Bună”, Iași, 2000, p. 144-151.

¹² *Ibidem*.

¹³ „A fost făcută de către Balint Marton” (traducerea noastră).

¹⁴ „Construirea acestui altar s-a făcut în anul 1843, în timpul activității Sfinției Sale Părintelui Vicar Anton Finta” (traducerea noastră).

În 1893 s-a pus la biserică o talpă nouă de stejar iar în 1916 P. Iacint Bock O.M.C. a început s-o acopere dar n-a terminat-o din cauza războiului.

După tradiție, această bisericuță ar fi din timpul lui Ștefan cel Mare, chiar la primărie s-a transmis și anul, luna și ziua în relațiunile anuale, dar nu știu ce bază poate avea acest document care sună astfel: „În această comună sunt trei biserici catolice dintre care una în satul Faraoani zidită din anul 1864; una în Valea Mare zidită din anul 1700; iar a treia este la cimitir construită din lemn la 26 octombrie 1435”.

P. Inocentius Petras, originar din Faraoani și paroh la Cleja, o numește „ecclesia antiquissima”. Vezi „Diarium P. Petras ce se conservă în arhiva parohiei Cleja”¹⁵.

În orice caz ceva adevăr poate conține. E lucru cert că locuitorii din Faraoani și Valea Mare n-au fost de la început pe locurile unde se află, ci în locul unde azi se află cimitirul cu biserică Sf. Martin¹⁶. Acest fapt se păstrează prin tradiție și prin faptul că în vechime cimitirul era în mijlocul satului adică împrejurul bisericii, așa l a Săbăoani, așa la Hălăucești, așa la Corni Huși, așa la Liuzi Călugăra, așa la Tămășeni, Răchiteni etc.

Tradiția ne spune că locuitorii satului Faraoani s-au retras prin văgăunile sau râpele actuale din pricina incursiunilor tătarilor și astfel s-au format grupurile de sate Moghioruș, Kacova Mare și Kacova Mică a actualului sat Faraoani și Costița, Valea Dragă și Valea Mare despărțită în Valea de Sus și Valea de Jos a actualului sat Valea Mare (...).

După situațiunea satelor¹⁷ ar fi fost deajuns numai o singură biserică, cum de fapt a și fost ultima biserică din Faraoani precedentă bisericii actuale care era situată înspre hotarul ce desparte Faraoanii de Valea Mare, și anume pe dealul de la Costița, dar după cum spun bătrânii, cei din Valea Mare au voit cu orice preț să fie despărțiți și să aibă biserică aparte astfel că la dărâmarea bisericii de la Costița au împărțit toate lucrurile în două și din lemnăria luată și-au clădit biserică separată (...).

Retrași în văgăunile actuale de pe locul unde azi e cimitirul, cei din Faraoani și Valea Mare s-au îngrijit să-și facă cel puțin câte o capelă unde să se adune în zi de sărbătoare.

Dacă o fi existat vreo capelă în Valea Mare n-am putut avea nici un document și nici o tradiție. Faptul însă că de la 1837 Valea Mare are cărți de botez – căsătorie și înmormântare deosebite de biserică

¹⁵ D.J.A.N. Bacău, Fond Parohia Romano-Catolică Cleja.

¹⁶ Cf. *supra*, nota 11.

¹⁷ Este vorba de Faraoani și Valea Mare.

mamă de Faraoani cum este numită în sus pomenitele cărți ne dă dreptul să credem că și acolo va fi fost vreo capelă.

La Faraoani însă mai trăiesc încă bătrâni care știu că în locul bisericii actuale a fost o capelă și în cartea de administrație a bisericii în anul 1854 găsim scris că s-au cheltuit 166 de lei pentru șindrile și pentru cuie de fier pentru reparatul capelei și al casei parohiale.

Afară de această capelă a fost o biserică comună închinată Sf. Anton de Padua pe dealul de la Costița a cărei temelie există și azi.

Când o fi fost clădită întâia biserică comună nu se știe¹⁸. Cărțile matriculare din 1780¹⁹ vorbesc clar de biserică parohială din Faraoani închinată Sf. Anton de Padua și nicidecum de o capelă mică cum era cea din locul actualei biserici.

Dacă voim apoi ca capela sus-numită să fi fost biserică parohială din cărțile matriculare din 1780, atunci biserică comună de la Costița a fost clădită în anul 1820 după cum este scris în cartea de administrație din acel an și din anii următori 1821 și 1822.

Piatra de temelie la biserică nouă cum este numită în carte s-a pus la 18 octombrie 1820. Biserica a fost făcută din bârne și așezată pe o temelie de piatră care după cum am spus există și astăzi și a fost mare ca actuala biserică din Faraoani.

Lemnele pentru clădire au fost dăruite de egumenul mănăstirii ortodoxe din Berzunți după cum este tradiția și după cum apare și din cartea de administrație. La anul 1825 citim că parohul de atunci a cumpărat 50 de pere cu lei 1.10 și le-a trimis ca un dar egumenului din Berzunți spre a-i mulțumi pentru lemnele dăruite pentru clădirea bisericii.

Clopotnița bisericii însă era lângă actuala casă parohială care este făcută pe locul casei parohiale vechi și era din lemn. Ultima clopotniță, după cum apare din cartea de administrație, a fost făcută în anul 1818-1819.

Pe atunci erau timpuri grele și istorisirile bătrânilor despre jafurile turcilor și muscalilor care se perindau prin țara noastră sunt întărite și prin documente scrise. Astfel, în 1811 se notează ce s-a cheltuit pentru repararea ferestrelor distruse de muscali. În (...) 1821 s-a cheltuit 26.12 lei; pentru răscumpărarea lucrurilor bisericii, furate de turci, lei 4; în timpul incursiunii turcilor în mai multe rânduri 18.32 lei; în anul 1822 la 29 ianuarie în trecerea turcilor 11.21 lei; la 18 martie 1823 pentru o

¹⁸ Cf. *supra*, nota 11.

¹⁹ Anton Coșa, *Izvoare inedite...*, p. 199-258.

patenă și un potir în locul celei furate de turci 57 lei. În alt loc pentru o pixidă și o patenă nouă în locul celor luate de turci 15 lei; de asemenea, pentru o casulă nouă în locul celei luate de turci 59 lei.

Biserica clădită în 1820, reparată în foarte multe rânduri după cum apare din cartea de administrație a durat până la anul 1858 sau 1860 când s-a început clădirea bisericii noi din Faraoani de către răposatul P. Dominic Migliorati O. M. Conv. care s-a terminat între anii 1864-1865.

Atunci biserica de la Costița a fost dărâmată și împărțită între cei din Faraoani și cei din Valea Mare. Se zice că cei din Valea Mare ar fi luat orga și un clopot și jumătate din lemnăria bisericii. Ultima biserică din Valea Mare construită din bârne pe o temelie de piatră a fost dărâmată în vara anului 1920, iar la 15 septembrie 1922 Mons. Cisar Episcop romano-catolic de Iași a pus piatra de temelie pentru noua biserică ce se zidește toată din piatră și cărămizi.

În anul acesta biserica Sfântul Martin de la cimitir s-a acoperit din nou cu șindrilă și s-a tăbănuit, iar în ziua de azi 11 noiembrie, sărbătoarea Sfântului Martin s-a făcut din nou sfințirea ei de către subsemnatul paroh actual de Faraoani asistat de P. Petru Neuman O. M. C. paroh de Valea Seacă și de către vicarul Parohiei Cleja preotul Ioan Gherguț. Excelența sa Mons. Cisar a acordat credincioșilor care au luat parte 50 de zile de indulgență. Deși era o vreme urâtă totuși au luat parte foarte mulți credincioși care au dat o pomană îmbelșugată cu care s-a achitat reparația care a costat 10.862 lei și cinci bani. Tot în anul acesta s-a terminat și reparația bisericii din Faraoani, i s-a pus acoperământ nou de șindrilă și s-au reparat zidurile stricate.

Ca o completare a acestor puține notițe, mai adăugăm că oficiul parohial din Faraoani posedă o destul de bună arhivă²⁰ în care se păstrează documente foarte interesante relativ la parohie. Așa avem cărțile de „Status Animarum”²¹ de la anul 1781 ianuarie 1: din Faraoani (Cacova Mare și Cacova Mică) – Gioseni – Șomoșca – Valea Rea – Moghioruș – Costița – Valea Mare – Valea Dragă – Cleja – Buda (...) care toate sate erau păstorite de parohul din Faraoani și morții din toate aceste sate erau înmormântați în cimitirul bisericii Sfântul Martin din Faraoani. În anul 1792 toate aceste sate încă nu aveau cimitirul propriu, în luna lui aprilie din 1793 se găsește cea din

²⁰ Prin împrejurări asupra cărora nu ne vom opri aici, o bună parte a acestei arhive a ajuns în perioada comunistă în custodia D.J.A.N. Bacău.

²¹ Cf. *supra*, nota 19.

urmă înmormântare din Gioseni și Valea Rea – Cleja făcută în cimitirul Sfântul Martin din Faraoani.

De la 1780 s-au perindat în această parohie 45 de preoți²² (mulți au fost în mai multe rânduri) sau mai bine zis s-au schimbat parohii de 45 de ori. Din documentele aflătoare la arhiva parohiei nu se știe când acest sat o fi având întâiul paroh. Parohul care a stat cel mai mult a fost P. Dominic Migliorati O.M. Conv. de la 1861 până la 1901.

El a zidit biserica actuală din Faraoani fiind și arhitect. Tot el a zidit și biserica din Valea Seacă precum se zice că și pe cea din Gioseni. Fiindcă a stat cel mai mult, a avut și cel mai mult de suferit. Pe timpul lui s-a făcut împrăștierea de la 1864 și a dobândit ca bisericile din Faraoani și Valea Mare să fie împrăștiate cu atâta pământ cu cât hotăra legea. Din această pricină și-a câștigat mulți dușmani și a trebuit să umble pe la tribunale ca să apere drepturile bisericii.

Arhiva parohială are documente multe în această privință. P. Migliorati a fost un om învățat și până la moarte a iubit studiile. După mărturia celor ce l-au cunoscut el era la curent cu tot progresul științelor, știa latinește, italienește, franțuzește, nemțește și ungurește. Pentru că a avut mulți dușmani, după cum apare din atâtea reclame făcute pe la autoritățile civile în care acești dușmani cu o nerușinată obrăznicie își varsă tot veninul lor deoarece întâlneau în P. Dominic un bărbat tare care știa să-și apere drepturile sale și ale bisericii, a fost și foarte rău calomniat.

Acești dușmani au continuat lupta și după moartea P. Migliorati, dar bunul Dumnezeu a făcut ca dreptatea să iasă la lumină și actele adunate cu atâta dibăcie de răposatul părinte au fost acelea care i-au zdrobit. Azi el odihnește în cimitirul Sfântul Martin din Faraoani într-un mormânt comun în fața biseriței așteptând Judecata cea de Apoi în care toate calomniile vor fi reparate în chipul cel mai strălucit în fața lumii întregi de către Prea Dreptul Judecător.

Faraoani, 12 noiembrie 1922

Pr. Iosif Tălmăcel O. M. C.

Notă: În anul 1819 s-a cumpărat de către administrația bisericii o casă sub titlul de școală cu 70 de lei.

²² O interesantă listă a preoților care au slujit în cadrul Parohiei Faraoani o găsim la Pr. Iosif Gabor, *Parohia Catolică Faraoani*, manuscris; cf. *supra*, nota 11.

Notă: Vezi istoria satului Faraoani scrisă de subsemnatul și pusă în dosarul 14, ziua 4 august 1923.

Notă: Vezi în arhiva parohială dosar nr. 14 istoria Faraoanilor scrisă de mine și înregistrată la nr. 6 (4 august 1923).

Misiuni populare

Azi, 28 noiembrie 1922 părintele Anton Szydłonski I. I. din Cernăuți și Petre Penzes I.I. din Satu-Mare au început sfintele misiuni în Parohia Faraoani în limbile română și ungară (...).

17 decembrie 1922. Duminica a III-a din Advent

Am anunțat oprirea fetelor mari și flăcăilor de la umblatul prin sat cu cântatul atât în ajunul Crăciunului cât și în ziua de Crăciun. Vezi și anul 1921.

24 decembrie. Ajunul Crăciunului

Am vorbit aspru împotriva obiceiului de a umbla la cântat al fetelor și flăcăilor (...).

31 decembrie 1922

(...) recomandare tinerilor să se poarte bine la urat.

11 februarie 1923

(...) Am dat sfaturi potrivite în contra neorânduielilor cu ocazia Carnavalului (...).

18 februarie 1923. Duminica I din Postul Mare

Iubiți parohieni,

(...) Dacă am văzut obiceiuri rele, păgânești, necuviincioase și nevrednice de un creștin am căutat să le stârpesc cu orice preț (...). Pentru foarte mulți, și să dea Dumnezeu să nu fie cei mai mulți, glasul meu a răsunat în pustiu. După trei ani de zile nu s-au putut dezrădăcina încă blestematele de șezători, umblările de noapte ale tinerilor fără căpătâi. După trei ani de zile de muncă încordată părinții n-au ajuns să-și ia hotărârea să fie stăpânii copiilor lor. După trei ani de zile nu s-au putut stârpi petrecerile murdare și nu s-a putut ajunge să se facă o singură nuntă fără scandal, fără cântece și chiuituri necuviincioase. Constatând acest fapt mi-a sângerat inima de durere și mi-am zis, oare

ce trebuie să mai fac acestei turme ? Oare ce măsuri trebuie să mai iau?

La picioarele Răstignitului (...), mi-am luat această ultimă hotărâre și mi-am zis, de acum înainte trebuie să încep a tăia răul de la rădăcină, tăind de va fi nevoie chiar în carne vie. Voi fi vorbit de rău, voi fi ponegrit, voi fi calomniat, voi fi amenințat, voi fi prigonit, nu face nimic (...).

Și iată că P. Tălmăcel care până mai dăunăzi era ridicat în slavă, de când a început a tăia putregaiul în particular este amenințat, este calomniat, este vorbit de rău, este amenințat cu bătaie și chiar cu alungarea din parohie.

Iată vorbele ce le-am auzit: „Apoi dacă părintele a început a se purta astfel, n-ar să mai facă brânză multă în satul nostru. Părintele să stea în casa parohială și în biserică unde poate să predice ceea ce vrea, dar apoi să nu mai aibă nici ochi la cele ce se petrec în sat”.

Mamele vorbesc că ce se amestecă preotul în șezătorile noastre și ce treabă are cu fetele noastre: „Precum noi n-am fost păzite de mamele noastre, nici noi nu voim să păzim pe fetele noastre”.

Bărbații adaogă că așa au fost și ei și că așa trebuie să fie și copiii lor. La petreceri, la nunți bărbații și femeile nu se mai uită că mai sunt pe acolo copii și tineri nevinovați și vorbesc porcăriile cele mai grețoase (...).

Se poate numi urmaș al lui Cristos cel ce învoiește flăcăului sau fetei să umble noaptea singuri pe drumuri și pe la șezători? Se poate numi urmaș al lui Cristos cel ce disprețuiește autoritatea bisericească orânduită de dânsul? Spuneți-mi voi singuri, ce vă spune judecata voastră, fie ea cât de mărginită?

Și când te gândești că în numărul acestora se află unii care se pretind mai cu cap pentru că știu puțină carte sau pentru că sunt mai tari în pungă sau în pumn și care, prin situațiunea lor socială sunt sprijinul destrăbălaților.

Mulți ar mai asculta cuvintele preotului, mulți s-ar mai da la brazdă, dar văzându-se sprijiniți de cei căpoși o duc înainte cu răutatea. Să vedem, zic ei, ce-o face cutare și cutare care este mare și tare în sat, să vedem va face cum spune preotul? Să vedem cutare și cutare va opri pe fată sau pe flăcău să meargă la șezătoare? Să vedem va îndrăzni preotul să se pună împotriva cu cutare sau cu cutare?(...)

Voi îndrăzni creștinilor! cum am și îndrăznit, și aceștia dacă nu voiesc să audă nimic din gura mea, n-au decât să se declare că nu mai sunt catolici și că preotul nu mai are de a face cu ei și cu familia lor (...).

De câte ori v-am spus despre răutatea șezătorilor și totuși se fac

șezători despre care nici prin gând nu mi-ar fi trecut. Pe lângă șezătorile mari se fac șezătorile mici unde se adună băieți și fete mai mici, adică de acei care încă n-au ieșit la lume sau la joc cum se mai zice. Așa voi deprindeți de mici pe copiii voștri cu blăstămățiile. O creștinilor!... vă rog lăsați-vă odată de aceste blăstămății, aveți milă de copiii voștri. Aduceți-vă aminte că aveți un suflet care este templul Sfântului Duh, aveți un suflet pe care trebuie să-l mântuiți!

20 august 1923

A venit P. Mihai Bejan din Săbăoani care îmi va lua în curând succesiunea în administrarea parohiei Faraoani.

26 august 1923

(...) Astăzi s-a făcut procesiunea anuală la muntele Ciciola. Înainte de procesiune s-a citit o liturghie în Faraoani de unde a pornit procesiunea la Valea Mare. Cei din Valea Mare în anul acesta au avut frumoasa idee de a ridica 14 cruci mari de stejar de-a lungul drumului ce duce la Ciciola și astfel au format un Calvar în amintirea Calvarului de lângă Ierusalim. După o predică asupra însemnătății devoțiunii așa numită „Calea Crucii” subsemnatul având facultate deosebită de la Roma și învoirea Episcopului Mons. Cisar a binecuvântat cele 14 Cruci în amintirea celor 14 stațiuni din Patima Domnului. În anul acesta a fost norod ca niciodată. Afară de cei din Faraoani și din Valea Mare au fost cei din Valea Seacă veniți în procesiune, apoi au fost din Galbeni, din Cleja, din Șomoșca, din Găidari, din Stufu și din Valea Rea. Odată terminată Calea Crucii care a durat 3 ore și jumătate s-a ajuns în vârful muntelui unde sunt ridicate 3 cruci sub umbra unui stejar bătrân care desemnează hotarul dintre moșia Valea Seacă și Faraoani. Acolo sus era pregătit un altar unde P. Serafim Bejan O.M.C. a cântat liturghia iar P. Petru Neumann O.M.C. paroh de Valea Seacă a făcut o frumoasă predică asupra Evangheliei (...). După liturghie s-a luat masa împreună cu poporul sub umbra stejarilor. Astăzi nu s-a mai făcut vecernie.

10 septembrie 1923

Am fost la Bacău unde am așteptat pe P. Provincial P. Bonaventura Morariu care a venit să instaleze pe P. Iosif Pal O.M.C. ca paroh la Luizi Călugăra și am regulat instalarea mea și a P. Serafim Mihai Bejan.

11 septembrie 1923

Am fost la Bacău împreună cu părintele Bejan și am predat Administrația Parohiei Faraoani P. Bejan, și eu am primit Administrația Parohiei Bacău. La Bacău însă va mai rămâne P. Paul Mosel care îmi va ține locul până voi regula clădirea bisericii din Valea Mare.

12 septembris 1923

Memoranda Carissimo meo Succesori in administratione provinciae Faraoani. Valea Mare.

16 septembrie 1923

P. Bejan noul paroh de Faraoani a făcut 2 liturghii (...) Eu am fost la Bacău (...).

28 octombrie 1923

Două liturghii celebrate de P. Tălmăcel care a făcut predica de adio la amândouă satele (...).

10 februarie 1924

Două liturghii. După liturghia întâia am adunat poporul înaintea casei pentru a le aduce la cunoștință hotărârea Ministrului Instrucțiunii Publice, care oprește ca preotul catolic să predea religia în școlile statului și să iscălească protestul.

Textul protestului:

Domnule Ministru,

Noi subsemnații români-catolici din comuna Faraoani județul Bacău, unindu-ne cu toți catolicii din Vechiul Regat, venim înaintea Excelenței Voastre cu plângere și cerem să fim ascultați. Printr-un ordin de curând ați crezut de cuviință să opriți pe preotul catolic să mai învețe pe copiii noștri religia în școlile statului. Cu aceasta ne-ați lovit în ceea ce avem noi mai scump: în credința noastră și a fiilor noștri. De această necinste nu ne-am învrednicit întru nimic; ba din contra, noi, care de veacuri suntem cetățeni ai acestei patrii și nu recunoaștem altă patrie decât Țara Română, ne-am făcut cu prisosință datoria de ostași în toate războaiele, ne plătim dările, contribuim la întreținerea școlii prin dări impuse și prin prestații de bunăvoie.

Toate acestea ne sunt acum răsplătite prin îndepărtarea preotului nostru de la învățământul oficial al religiei în școlile statului. Dacă religia e obligatorie în școli, cine îi va învăța pe copiii noștri? În cazul acesta suntem mai bine gata să suferim orice decât ca copiii noștri să fie învățați de altcineva sau să nu fie învățați de preotul nostru. De asemenea, dacă nu intenționați să retrageți asemenea ordin, noi nu mai avem nici o tragere de inimă să mai ajutăm școala. Protestăm prin urmare cu toată puterea de cetățeni români împotriva acestei nedreptăți și cerem cu stăruință să ne îndepliniți dreaptă cerere: ca preotul catolic să predea religia catolică copiilor catolici în școlile statului.

Acest protest a fost primit și aclamat de toți cei de față și acoperit cu două sute optzeci și șase de iscălituri.

11 februarie 1924

Astăzi am trimis protestul părintelui Decan ca să-l vadă și el. De asemenea am trimis copie și la Episcopie cu scrisoarea oficială nr. 11 din anul curent.

18 februarie 1924

Am mers la Bacău și m-am înscris cu un hectar de pădure plătit 5700 de lei din suma totală.

2 martie 1924

Două liturghii. Predica despre orbirea celor ce nu vreau să se lase de năravurile și apucăturile rele. Am oprit ca în aceste zile să se facă joc seara. La vecernie am adunat fetele de sub garduri, unde stăteau cu flăcăii. Seara pe la orele 8 și jumătate am aflat că la Antal Berbecaru (...) se ține șezătoare. Am mers acolo și într-adevăr am găsit vreo 20 de flăcăi. Fetele erau numai ale lui Antal Berbecaru. Am împărășiat șezătoarea.

3 martie 1924

Afurisitul de Petre Sabău, cumnatul fostului dascăl Martin Roca, a adunat flăcăi și fete în ciuda preotului și au jucat în casa lui până la orele 12 noaptea. Au fost acolo toți flăcăii și fetele din Cacova Mare de pe drumul de la biserică în sus. La Moghioruș s-a ținut tot astă seară joc la V. Maria Martin P. Antal Chicic în Moghioruș.

4 martie 1924. Lăsatul Secului

Și astă seară a fost joc la P. Sabău.

5 martie 1924. Miercurea Cenușei

Am spovedit un ceas și jumătate; dar au fost mai mult femei. Am hotărât că tineretul nu va fi admis la sărutatul Crucii după slujbe tot timpul postului mare deoarece n-a ascultat să nu facă joc noaptea.

9 martie 1924

Două liturghii. N-am făcut predică asupra Evangheliei, ci numai am vorbit despre purtarea rea a tineretului la Lăsatul Secului. La vecernie catechismul despre Dumnezeu. Am făcut raport la Episcopie despre scandalurile întâmplate la Lăsatul Secului.

23 martie 1924

Două liturghii – predica despre Evanghelia zilei. Fiind „Cercul Cultural” la Valea Mare, am fost poftit să iau parte la serbarea de după amiază. După ce Dl. Diriginte I. Menciu a vorbit sătenilor despre dragostea de patrie îndemnându-i să ia parte la serbările din zilele naționale, un gospodar a întreat pe învățător: „Ce-i cu religia noastră?” Dl. I. Menciu a explicat sătenilor că învățătorii nu-s de vină că s-a dat oprirea ca preotul să învețe catechismul în școală și oamenii să aștepte în liniște răspunsul ministerului. Atunci s-a ridicat Dl. Diriginte din Faraoni Constantin Dimitriu supărat foc spunând că catolicii s-au pus pe o cale greșită în această privință, că trebuie să asculte de minister pentru că ei sunt mai întâi români și apoi catolici. Atunci i-am tăiat vorba numaidecât protestând încontra celor zise de dumnealui stabilind că mai întâi trebuie să fim catolici și apoi români deoarece trebuie ascultat de Dumnezeu și de Biserică și apoi de autoritățile pământești oricare ar fi.

După ce am sfârșit Dl. Dimitriu s-a apropiat de mine înfuriat și amenințator cu degetul spunându-mi: „Atunci ești om de rea credință pentru că ai pus pe om să ne ceară nouă socoteală”. I-am arătat că nu știam nimic de interpelarea omului. Într-adevăr fusese pus anume de Dl. I. Menciu. Am cerut ca Dl. Dimitriu să se explice de ce catolicii au pornit pe o cale greșită și am protestat pentru insulta că-s de rea credință, dar președintele a închis incidentul. În urmă am înaintat Revizoratului următoarea scrisoare oficială:

Domnule Revizor,

De curând am fost ales președinte al Comitetului școlar din Faraoani. Însă din motivele următoare:

1) *pentru că religia catolică este ignorată oprindu-mi-se de a o preda copiilor catolici în școlile statului;*

2) *pentru că Dl. Secretar Dimitriu crede să facă și să desfacă toate singur în Comitet;*

3) *pentru că la Cercul cultural ținut în Valea Mare în ziua de 23 martie am fost grav insultat fără nici un motiv și pe nedrept de același D. C. Dimitriu, care și pe altă cale a căutat să-mi facă rău, deși eu m-am arătat în toate ocaziunile binevoitor către școală, mă văd silit să demisionez, și ca atare vă rog să mă considerați din momentul primirii prezentei.*

Primiți Domnule Revizor, etc.

*Pr. Mihai Bejan
Paroh de Faraoani*

6 iulie 1924

Puțină lume la biserică deoarece au venit jandarmii prin sat să caute arme.

10 august 1924

După liturghie (...) s-a propus ca banii din punguță de azi să înceapă fondurile pentru clădirea unei capele acolo la Ciciola.

11 august 1924

Astăzi s-a sfârșit zidăria bisericii din Valea Mare. Mâine se începe a pune tabla.

5 octombrie 1924

(...) După liturghie am plecat la Satu Nou, Valea Seacă, unde s-a sfințit noua bisericuță.

21 decembrie 1924

(...) De astăzi am început a face Sf. Liturghie la Valea Mare în biserica cea nouă (...). Astăzi am pus să facă pocăință publică cu lumânarea în Biserică trei duminici de-a rândul tinerii greșiți Antal Martin Panțiru și Maria P. Bejan Pisar din Moghioruș (...).

24 decembrie 1924

(...) Par că fetele au ascultat. Se părea de a nu umbla înastă seară cu colindatul pe la flăcăi.

25 decembrie 1924

(...) Astă seară au umblat flăcăii cu uratul pe la fete împotriva opririi mele, ba chiar un grup a făcut demonstrație strigând ura! la poartă pe la ora 2 după miezul nopții.

26 decembrie 1924

(...) Fetele nu voiau să răspundă la Rozariu așa că de două ori a trebuit să mă întorc și să le dojenesc. N-am făcut predică, numai am dojenit la urmă tineretul pentru neascultare și i-am exclus de la sărutarea crucii până la Bobotează.

8 februarie 1925

(...) Înainte de învățătură am mers în inspecție pentru a vedea dacă au venit toți flăcăii și fetele. Un flăcău și o fată stăteau ascunși în hugerișul la apus de via preotului. Nu i-am putut ajunge că am umplut câmpii.

24 februarie 1925. Lăsatul Secului = Carnavalul

(...) Se pare că tineretul a ascultat de oprirea de a face joc în această noapte, după cum am stăruit două duminici de-a rândul la predică.

1 martie 1925

Dându-și demisia din clopotărie Giurgi Iacobuș, am chemat oamenii după slujbă ca să punem alt clopotar. Atunci, spre marea mea surprindere, mai mulți oameni au sărit cu gura ca să fie tot el deoarece le-a spus lor că el vrea să fie mai departe clopotar. Dar el a plecat astăzi de acasă. S-a hotărât să nu se pună alt clopotar până ce nu va fi el de față. Cu această ocazie au început vorba despre ziua de lucru. Cei din Faraoani nu vreau să dea cu vitele. Tot vorbă degeaba: cum au dat, așa vor mai da. Au fost unii obraznici de tot la vorbă. Apoi că de ce nu se cântă slujba pe ungurește. La aceasta le-am închis gura cu legea Bisericii (...)

8 martie 1925

(...) După vecernie P. Tălmăcel a ținut cuvântarea în biserică despre datoria preotului și dascălului de a cânta latinește (...).

23 martie 1925

Astăzi a fost înmormântată mama fostului dascăl Martin Roca, fără nici un semn bisericesc, fără clopote, fără steaguri, fără cruce, fără preot sau dascăl, deoarece fiind căzută în afurisenie bisericească pronunțată de Prea Sf. Sa Episcopul de Iași încă din 1923, n-a dat semne de căință nici în ceasul morții. Au chemat pe preot, dar nevoind să îndeplinească condițiunile impuse de Episcop, nu m-am putut duce s-o îngrijesc. A fost îngropată în colțul cimitirului destinat pentru cei sinucigași și excomunicați.

13 aprilie 1925

(...) A doua zi și a treia zi de Paști, nefiind sărbătoare de poruncă, am spus la lume că nu voi face ceea ce nu sunt dator deoarece ei nu vreau să-și dea datoria față de preot, la care sunt datori. A fost puțină supărare între oameni, dar tocmai aceia care n-au dat ziua au fost cei mai colțoși. Dar ce înapoiat este poporul acesta! Crede că a ține sărbătoare stă ori nu stă în ascultarea slujbei chiar când nu-i poruncit, în schimb însă bețiile nu pot lipsi chiar în zilele de Paști. Astfel astăzi a doua zi de Paști crășmele erau pline (...).

1 iulie 1925

Am avut o înmormântare mare la Valea Mare, dar numai până la biserică (se scumpesc pe aici oamenii să mai dea 50 de lei preotului să facă ceremoniile până la cimitir; dar nicidecum nu se scumpesc de a cheltui mii de lei pentru praznice și de a cumpăra chiar câte un bou ca să-l taie pentru așa ceva).

17 iulie 1925

Înainte de liturghie a venit Ianuș Gh. Benchea ca să reguleze pentru înmormântarea mamei sale. Dar făcându-i cunoscut de datoriile ce le are față de biserică și față de parohie a refuzat să le îndeplinească. Eu atunci i-am spus că înmormântarea să o facă fără preot, fără dascăl și fără să-i fie trase clopotele și a plecat așa, spunând că sunt nedrepte datoriile impuse să se plătească bisericii și parohului

și că parohul le mărește în fiecare lună (...) că preoții sunt lipitori și nu au drept a cere nici ziua, nici alte dări de la oameni și că el n-are car cu boi pentru popă, căci boii lui nu vin niciodată la biserică ca să vie să dee ziua cu carul cu boi (...) și a plecat rămânând că va face înmormântarea cum am spus mai sus.

Pe la șase după amiază a venit iar și mi-a spus că-i dispus să plătească însă nu toate datoriile ci numai cele pe care crede el că-s drepte. După o dezbatere de mai bine de un ceas, repetând epitetele de dimineață încontra parohului, am reușit să-l conving că se află în judecată greșită și că-s drepte hotărârile și dările față de biserică și paroh. La urmă s-a împăcat, a plătit toate datoriile, mai rămânând la el 50 de bani (...).

2 august 1925

În timpul liturghiei au stat cu lumânarea neagră tinerii greșiți Ianoș Roca Roșu și Maria Patrașcu (...). Copiii mici până la 2 ani suferă de tusă convulsivă și cei mai mulți mor.

9 august 1925

La liturghia mare am făcut cununia tinerilor greșiți Ianoș Roca Roșu și Maria Patrașcu. Le-am pus cununii de urzici pe cap! (...)

14 septembrie 1925. Înălțarea Sf. Cruci

Bulciu la Luizi Călugăra. Astă dimineață am sosit la Bacău cu P. Provincial Bonaventura Moraru, venind de la Huși și am mers la Luizi Călugăra, unde P. Provincial pune și sfințește piatra fundamentală a bisericii noi (...).

20 septembrie 1925

(...) Am plecat la Iași spre a lua parte la consacrarea întru Episcop de Iași a Mons. Mihai Robu.

29 septembrie 1925

Bulciu și sfințirea bisericii din Valea Mare.

22 octombrie 1925

Astăzi am mers la Bacău la Adunarea decanală (...). După

amiază a fost ședința în care s-a discutat despre uniformitatea conducerii parohiilor, mai cu seamă cu privire la cântatul în limba ungurească în părțile liturgice. Unii părinți parohi susțin să se cânte ungurește pentru ca poporul să ia parte la cânt; alții au fost pentru păstrarea legilor și hotărârilor Bisericii până nu avem o învoire specială sau cuvântul Episcopului. A proceda arbitrar în asemenea chestie aduce prejudiciu și Bisericii și altor parohii de prin prejuri. Acest popor ține morțiș la corcitură aceasta de limbă ungurească stricată precum ține la toate apucăturile și năravurile sale de viacuri. Dacă i se face gustul, pretind și mai mult, unii au ajuns până să zică că vreau preot din Ungaria. Ceea ce se poate învoi, se învoiește, rămânând nevătămate legile Bisericii.

25 noiembrie 1925

Astăzi am mers la sfințirea bisericii pe care P. Mathias Neumann a ridicat-o lângă Valea Seacă pe proprietatea sa (...). Aici a ridicat și o casă de locuit, a cărei fundație Episcopia a învoit-o sub titlul de ospiciu pentru preoții franciscani. Această casă este adevărat convent, proprietate a ordinului nostru aci (...).

25 decembrie 1925

(...) Am oprit încă din Duminica a III-a și în Duminica a IV-a ca flăcăii și fetele să umble la urat aseară și astă seară. Totuși n-au ținut seama.

26 decembrie 1925

Liturghie cetită cu predică la Valea Mare. În timpul liturghiei s-a recitat Rozariul. Aceasta pentru că flăcăii n-au ascultat să nu umble noaptea la Faraoani (...).

Ad perpetuam rei infamiam

Raport

Prea Sfințite,

Vă aduc la cunoștință următoarele, ce s-au petrecut în această parohie.

După decretul episcopal cu nr. 221 din 1925 am publicat cislă pentru mărirea bisericii din Faraoani. Oamenii au început a se agita împotriva spunând că nu le trebuie biserică deoarece-i destul de

încăpătoare aceasta. Am format un comitet, dar și acesta a fost refuzat voind să-l aleagă ei singuri. Am așteptat și aceasta; însă până azi nu s-a hotărât încă nimic. Se mai adaugă că în seara din ajunul Crăciunului fetele umblă la urat pe la flăcăi, iar în seara de Crăciun flăcăii le întorc uratul. Cu această ocazie se întâmplă tot felul de păcate și scandaluri. Și alți preoți înainte de mine, și eu le-am oprit din duminica înainte și în ziua de Crăciun această umblare. Ei n-au ținut seamă, ba chiar demonstrativ au trecut pe lângă casa parohială făcând zgomot și aruncând cu pietre pe acoperișul casei. Din această pricină în ziua de Sf. Ștefan atât la Valea Mare cât și la Faraoni am săvârșit Liturghia cetită, în care timp să se spună Sf. Rozariu. Fetele, care singure obicinuiesc a răspunde cu glas tare, au tăcut. M-am întors de la altar zicându-le să răspundă; tot n-au voit. Atunci le-am zis: ori răspundeți ori ieșiți afară. Deoarece ele îmi râdeau în față și nici acum n-au răspuns, am oprit dascălului să mai urmeze cu Rozariul. Atunci au început a răcni unii oameni: afară cu toții! și tot felul de batjocuri la adresa mea, până chiar a înjura de Dumnezeu și crucea popii și a dascălului! Unii au început a trage și a împinge pe cei cari nu vroiau să iasă. I-am îndemnat la liniște, dar ei făceau un zgomot că era cu neputință să se înțeleagă așa. Vre-o câțiva s-au întors în biserică, au intrat în presbiter somându-mă să mă scobor de la altar și să ies afară. Deși eram încă la „Gloria”, le-am spus că nu pot întrerupe slujba și așa ei au ieșit afară. Deși puteam întrerupe slujba, n-am făcut-o deoarece mai erau în biserică vr-o 200 de persoane, și pentru a evita un rău și mai mare. Ei însă au așteptat să sfârșesc Liturghia. Văzând că nu ies îndată, au năvălit în biserică și în sacristie apucându-mă de braț ca să ies și să plec din sat. Le-am declarat că plec. Când am ieșit afară, unii nici nu-mi mai învoiau să intru în casă să mă îmbrac de drum; alții și cei mai mulți au cerut să le dau înapoi banii, ce-i încasasem ca cislă. Le-am dat banii. Mai voiau și condicile și toți banii bisericii, să las totul deschis, pentru că, ziceau ei, toate sunt ale noastre. La aceasta m-am opus ferm, deoarece, le-am zis: eu de la Episcop le-am primit și numai lui trebuie să le dau pe seamă. Așa s-au învoit, să las cheia la dascăl și am lăsat-o. După ce mi-au aruncat în față mai multe învinuiri murdare, am fost scos pe poartă (pe nemâncate de mai bine de 24 de ceasuri) și în mijlocul huiduielilor, șuerăturilor și vorbelor de tot felul, înconjurat de bărbați, flăcăi, fete mari și copii am fost petrecut până în afară de sat. În urmă au hotărât vizitiului să nu cumva să iasă cu trăsura după mine, iar unul a stat de planton la poartă până seara. Așa că eu am mers pe jos până la Bacău spre a raporta Părintelui Decan, de unde apoi am plecat la Iași (...).

28 decembrie 1925

Astăzi s-au sunat clopotele ca în zilele de sărbătoare. S-a adunat lume multă și de la Valea Mare. La ora 11 a sosit de la Bacău Delegatul episcopal. După o cuvântare a Părintelui Decan, în care înfierează crima, Delegatul episcopal pronunță afurisenia pentru capii revoltei, iar pentru satul întreg reparație către locașul sfânt și către preot.

31 decembrie 1925

Vecernia de sfârșitul anului am făcut-o numai la Valea Mare, după cum a hotărât Delegatul episcopal.

1 ianuarie 1926

Liturghie cu predică la Valea Mare. După liturghie am fost luat de poporul din Faraoani cu procesiunea pe drumul de la Cimitir și pe la punctul unde am fost scos din sat. Ajuns la Biserică, doi dintre vinovați, cari ceruseră imediat iertare de la Delegatul episcopal, mi-au cerut iertare (...). În timpul liturghiei cetite, fără predică s-a recitat Rozariul.

2 ianuarie 1926

Astăzi sunt căutați făptașii să-și dea declarația la postul de jandarmi; dar ei au fugit din timp la Parchet. Am mers și eu și am declarat cum stau lucrurile. Procurorul a spus că va delega pe pretor să facă cercetări în comună.

5 aprilie 1926. A doua zi de Paști

Astăzi după amiază au venit flăcăii și fetele din Valea Mare aducând Parohului – după datina veche – un miel și ouă. I-am cinstit cu câte un pahar de vin.

11 noiembrie 1926

(...) P. Bejan își lua rămas bun și m-a lovit foarte tare răceala cu care-l ascultau credincioșii (...).

12 noiembrie 1926

Am făcut Sfânta Liturghie, udând altarul cu lacrimi, nu pentru

că mi-am lăsat Pildeștii mei prea iubiți, dar pentru povara crucii pe care mi-au pus-o tocmai aici unde și limba și lipsa de experiență mă face să mă înfricoșez.

17 noiembrie 1926

4 Cununii cu slujbă cântată. Mi s-a spus îndată când am venit aici că era obiceiul următor: În ziua de nuntă pe la orele nouă plecau de acasă și mirele și mireasa cu nuntașii lor și se-ntâlneau într-un punct al satului, făceau o horă și înapoi zicând că au fost la biserică. Datina aceasta este o reminiscență de pe când se făceau nunțile în zi de duminică. Deoarece canonul 1101 spune „Parochus curet ut sponsi benedictionem sollemnem, accipiatit” m-am gândit să-mi dau toată sânguința să aduc în ziua de nuntă pe mire și pe mireasă să primească acea binecuvântare în timpul slujbei cântate. Și deocamdată am reușit de minune. Azi a fost biserica tixită de lume.

22 noiembrie 1926

Am început să chem pe cei afurisiți la judecată pentru a pune capăt scandalului din anul trecut (...). Cu prilejul acesta am constatat că mare parte din sat era în ură personală cu Părintele Mihai Bejan (...).

28 noiembrie 1926

Am aflat că șezătorile fetelor cu flăcăii se țin regulat în fiecare seară după secțiune. Am adunat tot ce-am găsit în Sf. Scriptură și Sf. Părinți și-am oprit din toate răspuțerile mele această crimă distrugătoare.

5 decembrie 1926

Am oprit logodnele din timpul Adventului. Era obiceiul să se facă logodnele tocmai acum în timpul Adventului și prin urmare se adunau prin case la cusut și petrecut ca și cum ar fi fost în timpul cășlegilor.

19 decembrie 1926

La urma predicii am oprit din toate răspuțerile cu cuvintele cele mai grele umblatul fetelor în noaptea de Crăciun pe la flăcăii și umblatul flăcăilor a doua noapte la fete. Am dat voie ca numai copiii de 14 ani și mai jos pot să umble până la începutul Sf. Liturghii de la miezul nopții.

25 decembrie 1926

La miezul nopții liturghie solemnă. Pentru întâia oară s-au cântat în biserică cântece românești, cari au fost cântate de tot poporul cu entuziasm.

Slujba de dimineață am făcut-o tot la Faraoani iar cea de la 11 la Valea Mare. În amândouă locurile iar am înnoit porunca la flăcăi să nu umble prin sat, lăudând pe fete că m-au ascultat.

Seara am cutreierat și Valea Mare și Faraoani și n-a umblat nimeni pe drumuri, nici flăcăi, nici oameni, nici băieți, era o tăcere de mormânt. Pe la 1 după miezul nopții m-am culcat. Laudă și cinste să-i fie Sf. Anton, că anul acesta pentru întâiași dată de când sunt Faraoanii au ascultat de preot în noaptea aceasta. Să se cetească acest ziar din anii trecuți spre a se convinge. Să dea Dumnezeu să meargă în „oblivionem perpetuum” acest rău obicei.

27 decembrie 1926

Cetesc în biserică Decretul episcopal prin care se hotărăște să se mai dea 5 hgr. de porumb dascălului. Patru moșnegi – pentru că în satul acesta toate relele pleacă de la bătrâni – au strigat în biserică că nu se supun (...).

1927. Vinerea Mare

(...) Fetele s-au despletit ca la mort și-ți era mai mare dragul să le vezi ce bine le stătea (la Adorațiunea Crucii).

17 aprilie 1927. Sf. Paști

A doua zi de Paști flăcăii și fetele din Faraoani și Valea Mare au vroit să-mi arate un semn deosebit de dragoste și mi-au dăruit 5 miei și 1000 de ouă.

23 aprilie 1927. Sf. Gheorghe

Bulciu la Galbeni. L-am condus cu poporul până la Galbeni. Era toată lumea din Faraoani și Valea Mare. Toată lumea de prin împrejurimi a rămas înlemnită când am intonat „În suflet iubire” și „Voiși să fim cu adevărat” pe românește și a plăcut foarte mult.

La binecuvântarea cu Preașfântul Sacrament am rămas gură cască când am văzut cum preoții încă își mai bat joc de decretele Sf. Maici Biserici și cântă încă „Cantum ergo” pe ungurește. Unde ești tu Țepeș Doamne (...).

3 mai 1927

Am fost la Bulciu la Capota – Parohia Cleja și m-am întors cu aceeași impresiune în privința cântului bisericesc ca și de la Galbeni.

18 mai 1927

La ora 12 și jumătate un foc groaznic a izbucnit în acest sat. În timp de trei ore s-au distrus mai bine de 21 de gospodării. Un vânt puternic pe un timp de o uscăciune mare a mânat focul din Faraoani în Valea Mare. O jale de nedescris și o frică mare a cuprins toată Valea Mare și Valea Seacă. Oamenii nu erau acasă, apa lipsea, toate păreau că-s dispuse ca să alimenteze focul.

26 mai 1927

După 6 luni și 15 zile părăsesc această parohie (...). Când am sosit aici (...) îndată am început să caut a stârpi obiceiurile cele rele (...). Șezătorile de flăcăi și fete erau în toiul lor și rar se găsea un flăcău sau o fată ca să nu meargă la șezătoare. De asemenea rar se găsea o fată sau un flăcău ca sâmbătă și duminică seara să nu se întâlnească în chip absolut oprit de legile lui Dumnezeu. În zilele de sărbătoare era pentru flăcăi un medean blăstămat și afurisit cu toate uluțele și viile de prin prejur, deoarece aici era un cuib nesfârșit de păcate pentru flăcăi și fete. Povestesc oamenii cinstiți că-ți era greață să treci prin locurile acelea în zi de sărbătoare. Cine apoi nu lua parte cu ceilalți era batjocorât, luat în răs.

Astăzi tineretul din Faraoani și Valea Mare e altul. Șezătorile au fost și nu mai sunt, dormitul de noapte s-a împuținat foarte tare, și afurisit și blăstămat să fie de Sf. Francisc, de Sf. Anton și de mine cine va mai îndrăzni să înceapă din nou aceste năravuri drăcești (...). La Valea Mare flăcăii jucau încă cu fetele jocuri oprite și necuviincioase, și asta a pierit și moartă să rămâie pe veci.

14 august 1927

(...) Rog însă pe acei care nu se pot spovădui românește să nu aștepte degeaba, fiindcă eu nu știu deloc ungurește. De va trebui să rămân aici mă voi strădui să învăț, dar deocamdată nu știu deloc²³.

²³ Era vorba de preotul Ioan Ladan.

12 septembrie 1927

(...) *Se urmează cu mare intensitate lupta pentru stârpirea dormitului de noapte și întâlnirile prin vie și gropi în zilele de sărbătoare ce se credea așa de rar un caz asemenea, precum rezultă din 26 mai a anului curent. Însă cu nespusă părere de rău trebuie mărturisit că în ziua de 7 august au fost prinși în mai multe locuri flăcăi cu fete în ziua mare în mod nerușinos, încât chiar niște copii îi arburătuiau cu pietre, înțelegând acest mare rău. Istoria se repetă (...) e o plagă care foarte greu se va tămădui, însă nădăjduim (...) să fie cât mai apropiată.*

18 decembrie 1927

(...) *La vecernie predică deosebită pentru flăcăi. Oprindu-le cu afurisenie umblatul pe la fete în ajunul Crăciunului, precum și fetelor, în ziua de Crăciun de a umbla pe la flăcăi.*

19 mai 1928

(...) *Azi dimineață a sosit P. Gh. Lenghen care a examinat copiii la catehism și i-a spovăduit ungurește pentru Întâia Sf. Împărtășanie.*

20 mai 1928

(...) *O singură liturghie solemnă la 8 dimineața în timpul căreia tot P. Gh. Lenghen a împărtășit pe copii pentru întâia dată ținându-le și o predică ocazională, tot ungurește. Seara a făcut vecernie și a cântat tot ungurește, deși cu mine la toate vecerniile s-a cântat și se cântă numai românește.*

26 iulie 1928

(...) *Aseară am fost înștiințat de o înmormântare mare a unei babe din Valea Mare, moartă pe neașteptate. Mai aflasem de la cineva că această babă a fost descântătoare de boală de ochi, la slujbă am ținut o predică despre pregătirea la moarte și despre descânțece. După vr-o două zile aflu că această nenorocită babă a murit chiar descântând, de așa fi știut aceasta înainte de înmormântare, nu așa fi învoit să se înmormânteze nici barăm cu dascălul.*

27 decembrie 1928

Am oprit iar umblatul flăcăilor și fetelor cu Opro Szentek.

1930

În ziua de 27 iulie anul curent s-a pus piatra fundamentală a bisericii noi din acest sat Faraoani, închinată Sf. Anton de Padova. Ceremonia a săvârșit-o Înalt Prea Sf. Sa Episcopul de Iași Mons. Mihai Robu asistat de Prea Cucernicii Părinți:

Pr. Iosif Tălmăcel O.M.C. Paroh și Decan de Bacău

Pr. Bonaventura Romila O.M.C. Paroh de Faraoani

Pr. Iosif Petru Gal O.M.C. Paroh de Călugăra

Pr. Iulius Obescu Paroh de Valea Seacă

Pr. Dr. Petru Pal Rectorul școalei de dascăli din Iași

Pr. Ioan Mărtinaș Paroh de Cleja

În acest an s-a turnat temelia și sochul noii biserici și a rămas într-atâta deoarece unii din oameni erau contra lucrării bisericii, aducând felurite motive, că poate ar rămânea să nu se mai clădească biserica. Așa a rămas temelia părăsită și înecată de bălării timp de cinci ani. Iar în anul 1935, cu toată împotrivirea acestor dușmani mi-am luat inima în dinți și am zis „Doamne ajută!” după o predică înfocată din ziua de Bunavestire, am început a pune în mișcare pe oamenii de bună voință, au început a căra piatra, am lucrat două cuptoare de cărămidă și mai departe iar în august 18 anul 1935 s-a început și zidăria bisericii care s-a ridicat până asupra ferestrelor unde am încheiat campania de lucru la 11 decembrie pentru acest an.

1936

Am urmat în vara acestui an cu lucrarea la noua biserică ridicând porțile navelor laterale până la streășină. Oamenii au început a căpăta curaj la muncă chiar mirându-se cum se înaintează așa de repede cu clădirea.

1937

Am urmat a turna stâlpii de beton pentru nava din mijloc și s-a mai turnat și centura de beton sub acoperișul navelor laterale, procurând materiale necesare pentru urmarea lucrării pentru viitor.

1938

Am început a turna grinda de beton pe stâlpii din mijloc care susține toată zidăria navei principale și am urmat cu zidăria până la ferestrele navei principale unde am sistat, începând frigul. Au dat concursul și oamenii cu mai multă bunăvoință chiar și acei potrivnici de mai înainte.

1939

Și în acest an cu ajutorul lui Dumnezeu am urmat cu clădirea noii biserici încât s-a terminat toată zidăria, s-a turnat grinda de beton de sub streșina navei principale și s-a ridicat turnul până aproape sub acoperiș încheindu-se și arcurile de cărămidă ale navelor laterale. Aici am sistat cu lucrarea pentru acest an. La lucrarea acestei mărețe biserici am avut ca arhitect pe iscusitul antreprenor Pietro Tappani care a condus lucrarea acestui monument cu toată dibăcia arhitectonică.

1940

În 20 ianuarie a încetat din viață valorosul și priceputul antreprenor Pietro Tappani răpus de o boală nemiloasă. Așa am pierdut pentru lucrarea bisericii un om de o deosebită importanță (...). Cu lucrarea am sistat până în toamnă. În acest timp am căutat să încep tratativele lucrării cu tânărul arhitect Gustav Migala acesta luându-și asupra sa conducerea lucrării cu care am și început a procura lemnăria pentru acoperișul bisericii. Iar în luna noiembrie și decembrie am și ridicat toată lemnăria pentru întregul acoperiș. În ziua de 22 octombrie la orele 8 fără zece minute dimineața a fost un cutremur de 7 grade încât ne-a luat o groază când am ieșit numai decât afară și mă uitam la biserica nouă dacă nu cumva se dărâamă văzând cum se clatină turnul sărind scândurile de pe arcurile ferestrelor și din zidăria turnului. Cum a dat bunul Dumnezeu după vr-o trei minute a încetat cutremurul și după înspăimântătoarea panică am mers să controlăm urmările lui; alte stricăciuni nu s-au mai întâmplat decât cele pomenite mai sus.

10 noiembrie 1940

Spre îngrozitoare amintire (...). Azi 10 noiembrie 1940 ora 3 și 40 de minute dimineața a fost un cutremur de pământ de 9 grade²⁴, pe urma căruia biserica nouă a suferit foarte greu dărâându-se turnul mai bine de 20 metri de zidărie și toate arcurile reale de la navele laterale. Iar la Valea Mare s-a dărâmat fațada bisericii până în direcția Organului căzând pe organ fărâșându-l complet; iar restul bisericii toată crăpată de sus până jos. În fund la Altar s-a dărâmat o parte de absidă așa că biserica de la acea dată este închisă și nu se mai slujește în ea. Apoi turnul de la Valea Mare s-a dărâmat mai mult de 10 metri înălțime

²⁴ Pe scara Mercali.

rămânând scheletul clopotelor și clopotele neatînse. A doua zi 11 noiembrie s-au coborât clopotele și s-au așezat pe un schelet provizoriu nu se știe până când (...) se vor hotărî oamenii să se apuce de refăcut biserica ca să se poată reda iarăși cultului dumnezeiesc, clădindu-se și turnul ca să se pună și clopotele la locul lor. Până atunci se face Sf. Liturghie în casa parohială de acolo, unde s-au dărâmat pereții interiori și s-a făcut un altar provizoriu făcându-se două slujbe(...).

În casă au fost dărâmate sobele, un lavalier de marmură, o oglindă și (...) statuia Sf. Anton (...).

11 martie 1941

(...) Numai de vreo câțiva ani au început a cânta și românește în biserică, s-a făcut un mare progres în dezvoltarea gustului pentru a ceti cărți românești religioase (...). La Crăciun umblă cu Colindatul, nu așa ca mai înainte, dar tot se mai repetă obiceiul vechi. Iarna se fac urători unde mai iau parte, și flăcăii mai aduc câte un fluier și o mai bat la papuc (...) la Lăsatul de Sec se fac șezători cu lăutari, altminterea nu e bun postul, dacă nu vor fi lăutari și (...) porumbițe. La nunți, și ziua dar mai ales noaptea au început a juca flăcăii cu fetele hora câte doi (...) deși este oprit de Sf. Episcopie. Sâmbăta seara, dar mai ales duminică seara flăcăii stau cu fetele la poartă de vorbă – vorbesc (...) sigur (...). Blăstămat obicei de care în mare parte sunt de vină copiii mari – adică flăcăii – apoi fetele căci de nu ar fi hoituri nu s-ar aduna câinii; și apoi părinții care le învoiesc și câteodată le trimet pe fete afară la flăcăi. Din toate acestea cetitorul poate vedea și trage concluzii; nu e mirare că aproape în fiecare an apare câte un pui de cuc – afulisită tradiție care nu se prea întrerupe. Cam așa se petrec lucrurile până azi 11 martie 1941 (...). E grav că nu înțeleg românește, partea femeiască mai în vârstă (...).

25 mai 1941

Întâia Sf. Liturghie a Părintelui Ioan Farcaș Gherghina, de loc din Valea Mare, dar biserica de acolo fiind stricată de la cutremurul de anul trecut (...) s-a celebrat în Faraoani (...). Din Parohie la orele 10 au plecat cu procesiune ... Fetele claselor 5-6-7 și vătăjițele din Valea Mare, îmbrăcate cu fotă și ștergar frumos pe cap (portul celor din Faraoani de la zile mari, dar care din nefericire începe a dispărea) i-au aruncat flori.

*Lista copiilor care s-au împărtășit întâia oară, în anul 1923**Copiii*

1. *Martin Gheorghe Farțade*
2. *Gherg. Antal Ciurar*
3. *Martin Giurgi Farcaș*
4. *Antal Andrei Andrica*
5. *Gheorghe Ștefan Bulai*
6. *Petre Andrei Bărbuță*
7. *Andrei Antal Ciurar*
8. *Ianoș Ianoș Farcaș Hulubar*
9. *Giurgi Ciceu Mihai*
10. *Mihai Antal Andrica*
11. *Antal Mihai Farcaș*
12. *Mihai Antal Boroș*
13. *Andrei Antal Mihai*
14. *Andrei Ștefan Morar*
15. *Martin Giurgi Mezei*
16. *Giurgi Ianoș Solomon*
17. *Mihai Ișvanca Petre*
18. *Petre Giurgi Budău*
19. *Mihai Andrei Patrașcu*
20. *Ianoș Martin Farcaș*
21. *Ianoș Ianoș Ișvanca*
22. *Antal Ișvanca Martin*
23. *Petre Gheorghe Duma*
24. *Mihai Giurgi Ciurar*
25. *Ianoș Gheorghe Duma*
26. *Anton Andrei Coșa*
27. *Ianoș Giurgi Coșa*
28.
29.
30.
31.
32.
33.
34.
35.

Copilele

1. *Ileana Andrei Duma*
2. *Maria Ianoș Duma*
3. *Varvara Ștefan Coșa*
4. *Magda Antal Farcaș*
5. *Maria Ianoș Duma Șurubar*
6. *Magda Ianoș Jitar*
7. *Roza Andrei Bulai*
8. *Barbara Antal Ianău*
9. *Ileana Antal Patrașcu*
10. *Roza Andrei Duma*
11. *Maria Dumitru Ciurar*
12. *Maria Giurgi Duma*
13. *Maria Mihai Ciurar*
14. *Maria Mihai Diac*
15. *Anița Mihai Ciurar*
16. *Varvara Martin Duma*
17. *Magda Petre Ciurar*
18. *Magda Giurgi Mezei*
19. *Roza Giurgi Mezei*
20. *Varvara Martin Duma*
21. *Varvara Mihai Ciceu*
22. *Varvara Martin Duma*
23. *Maria Martin Duma*
24. *Varvara Mihai Coșa*
25. *Roza Martin Stoleru*
26. *Marghita Antal Boroș*
27. *Varvara Martin Duma*
28. *Magda Andrei Farțade*
29. *Magda Gheorghe Duma*
30. *Varvara Ișvanca*
31. *Catalina Mihai Antal*
32. *Roza Giurgi Patrașcu*
33. *Maria Giurgi Cojocar*
34. *Magda Andrei Ciurar*
35. *Anna Mihai Jușca*

Tabel nominal cu copiii din Parohia Faraoani în anul 1952

1. Antal Cionta Iș. Anton	23. Patrașcu P. Caterina
2. Antal Iș. Varvara (Vaida)	24. Pal
3. Antal Francisc	25. Roca Gr. Margareta (Antalca)
4. Cochior Mt. Ștefan	26. Sabău Gheorghe
5. Antal Iș. Varvara	27. Menghereș Mt. Roza
6. Antal Iș. Martin (Cobzaru)	28. Antal Catrina (Tremurici)
7. Bejan I. Varvara	29. Benchea A. Gheorghe
8. Ciceu Ant. Maria	30. Berbecaru And. Gheorghe
9. Ciceu Mt. Anton	31. Budău Mihai
10. Cochior Ant. Martin (Gădări)	32. Cochior Șt. Andrei (Tolpoș)
11. Cochior P. Ștefan (Cunar)	33. Novak Ion
12. Cochior Mt. Martin	34. Berbecaru Andrei Roza
13. Corbu Gi. Gheorghe	35. Sabău Ant. Veronica
14. Cochior I. Iosif	36. Antal Ant. Anton
15. Cochior Ant. Ștefan	37. Antal Mt. Francisc
16. Farcaș I. Francisc	38. Ciceu P. Ion
17. Frâncu I. Petru	39. Frîncu I. Grigore
18. Farcaș Gh. Ștefan	40. Pal Mih. Tereza
19. Maior Ghe. Gherghel	41. Frîncu Mihai
20. Patrașcu F. Magdalena	42. Patrașcu Anton
21. Pal Frenț. Ștefan	43. Cochior Gi. Celestin
22. Pascaru Mih. Margareta	44. Frîncu Gh. Petre
	45. Roca Gh. Anton

-
1. Antal Șt. Ana	15. Farcaș Pavel
2. Antal Tereza	16. Grosu Mt. Varvara
3. Antal I. Francisc	17. Patrașcu Gr. Pavel
4. Ambăruș M. Tereza	18. Patrașcu Ion
5. Birou Gr. Maria	19. Patrașcu Mt. Pavel
6. Butnaru Mih. Marghita	20. Pal. Fr. Gheorghe
7. Cancel Fr. Iosif	21. Matei Mt. Gheorghe
8. Ciceu Mih. Ion	22. Duma Mih. Veronica
9. Ciceu I. Valerica	23. Sabău Gr. Catalina
10. Ciceu Ant. Maria	24. Farțade Anton Marghita
11. Cochiorca Ant. Ștefan	25. Sabău Iș. Augustin
12. Cochior Maria	26. Solomon Marghita (Duma)
13. Ciuraru Ant. Augustin	27. Andrei P. Elisabeta
14. Duma F. Maria	28. Antal Mih. Maria

29. *Antal (Burlacu) Pavel*
30. *Antal Mih. Gheorghe*
31. *Antal Ant. Petru*
32. *Antal (Corbu) Mih. Maria*
33. *Butnaru Iș. Elena*
34. *Butnaru Ana (Ghiurca Mihai)*
35. *Benchea Mih. Mihai (Ghija)*
36. *Bejan Ion*
37. *Cochior Gh. Varvara*
38. *Cochior Șt. Marghita*
39. *Cochior Mt. Ștefan*
40. *Canel Mart. Martin*

41. *Ciuraru I. Ștefan*
42. *Ciceu Mt. Maria*
43. *Cochior A. Severin*
44. *David Mih. Anton*
45. *Doboș Mih. Mihai*
46. *Farcaș Mt. Magdalena*
47. *Frîncu Mt. Ștefan*
48. *Iacobuș I. Silvestru*
49. *Matei I. Ștefan*
50. *Matei Fer. Varvara*
51. *Pal Ant. Varvara*
52. *Roca Andr. Magdalena*
53. *Sabău Iș. Ion*

-
1. *Ambăruș Mih. Petru*
 2. *Benchea Margareta*
 3. *Bejan Mt. Mihai*
 4. *Ciceu Mih. Tatiana*
 5. *Cochior I. Grigore*
 6. *Cochior Șt. Maria*
 7. *Cancel Ant. Martin*
 8. *Cancel Mih. Petru*
 9. *Ciuraru Mt. Maria*
 10. *David Mih. Gheorghe*
 11. *Duma Fr. Roza*
 12. *Farcaș Gr. Ștefan*
 13. *Frîncu Gr. Tereza*
 14. *Frîncu Ant. Anton*
 15. *Ghiurca Mih. Ștefan*
 16. *Mareș Iș. Margareta*
 17. *Menghereș Mt. Mihai*
 18. *Pascaru Mih. Maria*
 19. *Roca Gh. Petru (Ciuraru)*
 20. *Roca I. Margareta (Roșu)*
 21. *Sar Ant. Varvara*
 22. *Sar Mih. Martin*

3. *Iștoc Fr. Francisc*
 24. *Antal Fr. Varvara*
 25. *Antal (Chici) Mt. Petru*
 26. *Antal Mih. Maria*
 27. *Antal And. Maria*
 28. *Andrei Gr. Elisabeta*
 29. *Butacu Mihai Maria*
 30. *Cancel Ant. Anton*
 31. *Cojocarul I. Veronica*
 2. *Ciceu I. Petru*
 3. *Cochior Gr. Maria*
 34. *Cochior Ant. Veronica*
 35. *Cochiorca I. Roza*
 36. *Farcaș Mih. Ion*
 37. *Frîncu I. Ion*
 38. *Frîncu Ion*
 39. *Matei Șt. Martin*
 40. *Pal Gr. Martin*
 41. *Roca Gr. Maria*
 42. *Menghereș Mt. Pavel*
 43. *Cochior Șt. Tolpoș Margareta*
 44. *Ciceu Roza*
 45. *Ciuraru I. Roza*
-

1. *Andrei Ant. Maria*
 2. *Antal Iș. Tereza (Vaida)*
 3. *Antal Gr. Petre (Burlacu)*
 4. *Antal Mih. Anton (Berb.)*
 5. *Antal Mih. Mihai (Corbu)*
 6. *Antal Iș. Varvara (Berb)*
 7. *Bortoș Mih. Maria*
 8. *Butnaru Ant. Veronica*
 9. *Benchea Gh. Elisabeta*
 10. *Cochiorca Mihai*
 11. *Coșa Mih. Petru*
 12. *Cojocarui Mt. Gheorghe*
 13. *Cochior P. Veronica (Cunos)*
 14. *Ciceu Mt. Margareta*
 15. *Ciceu Ant. Ion*
 16. *Frîncu Iș. Mihai*
 17. *Frîncu Iș. Martin*
 18. *Farcaș Lucia*
 19. *Ghiurca I. Elisabeta*
 20. *Maior D. Veronica*
 21. *Menghereș Mt. Tereza*
 22. *Mateș Gr. Clara*
 23. *Matei I. Veronica*
 24. *Patrașcu P. Elisabeta*
 25. *Patrașcu Gh. Varvara*
 26. *Petru P. Martin*
 27. *Patrașcu Diac Margareta*
 28. *Roca P. Varvara*
 29. *Roca Ant. Alois*
 30. *Vaida Gr. Mihai*
 31. *Antal Gheorghe*
 32. *Antal Marghita*
 33. *Antal Pavel*
 34. *Antal Ion*
 35. *Antal Tereza*
 36. *Antal Gr. Tereza*
 37. *Antal Martin (Tremurici)*
 38. *Andrei Gr. Gheorghe*
 39. *Bejan M. Augustin*
 40. *Benchea Ant. Anton*
 41. *Andrei I. Grigore (Bolog)*
 42. *Budău Maria*
 43. *Canel Gh. Gheorghe*
 44. *Cancel Fr. Petre*
 45. *Cochior Anton Veronica*
 46. *Cochior Ant. Tereza (Gădări)*
 47. *Cochior And. Iștoc*
 48. *Cochior Gr. Clara (Iohoș)*
 49. *Ciuraru Veronica*
 50. *Cochior Ant. Roza*
 51. *Cojocarui Gh. Ferenț*
 52. *Farcaș Gr. Elisabeta*
 53. *Farțade I. Lucia*
 54. *Ghiurca I. Varvara (Moghioruș)*
 55. *Pal Ant. Francisc*
 56. *Farcaș I. Ion*
 57. *Pal Fr. Andrei*
 58. *Panțiru Tereza*
 59. *Roca Mih. Magda (Roșu)*
 60. *Roca Iș. Varvara*
 61. *Roca Gr. Anton*
 62. *Roca Boldog I. Lucia*
 63. *Sabău Gr. Elisabeta*
 64. *Sabău Iș. Martin*
 65. *Patrașcu Ilie Anton*
-

După cum s-a putut observa, noi nu ne-am propus în prezentul articol o analiză exhaustivă a documentului, ci doar o prezentare a lui, sperând că odată introdus în circuitul științific va sluji tuturor celor interesați de istoria și etnografia catolicilor din Moldova, pledând, în același timp, pentru apelul permanent al cercetătorului la document, pentru recursul la izvoare, toate fiind de altfel constantele unei cercetări autentice. Prin publicarea acestui prețios izvor istoric și etnografic în același timp dorim să mai adăugăm o piatră la edificiul care stă la baza întocmirii unei istorii a catolicilor din Moldova.

Abstract

Absolutely new until now, in the form of a manuscript of the Romanic – Catholic Parish of Făraoani, in the county of Bacău, *Ziarul Parohiei Făraoani* (The Newspaper of Făraoani Parish) contains precious daily information as for the history, ethnography, daily life of the Catholic inhabitants of Făraoani and Valea Mare, or of the nearby Catholic communities (for instance Cleja Somușca, Galbeni, Valea Seacă), but also data pertaining to the activity of the Catholic priests of the parish.

Initiated by pr. Iosif Tălmăcel, *Ziarul Parohiei Făraoani* is split in two volumes, the first starting with 25 April 1920 up to 29 June 1924 (with information dated to 1910) and the second, respectively, from 6 July 1924 up to 12 June 1952. The notes on the pages of the newspaper are inserted as if in a journal, and were done both by its initiator and other priests who carried out the religious service within this important community of Moldavia.

The Catholic communities referred to in the manuscript raise the attention historically or ecclesiastically and from the perspective of the traditional folk culture, the ethnographic framework, of this rural universe being a remarkable one, revealing to the researcher a series of peculiarities with undoubted reverberations beyond the mountains, in Transylvania, wherefrom the ascendants of the nowadays Catholic inhabitants of Moldavia came to this area, throughout the centuries, in various phases.

The author does not have as an aim within this paper to carry out an exhaustive analysis of the document, but just a description, hoping that once immersed in the scientific circuit it will be of use to all those interested by the history and ethnography of the Catholics in Moldavia, pleading at the same time for the permanent use by the researcher of the document, of sources in general, all of them being a constant of any authentic research. The publication of this very precious historical and ethnographical document allowed the author of the paper to add one more stone to the edifice at the basis of the preparation of a *history of the Catholics in Moldavia*.